XII. Moderniųjų laikų archeologija
Modern Age Archaeology

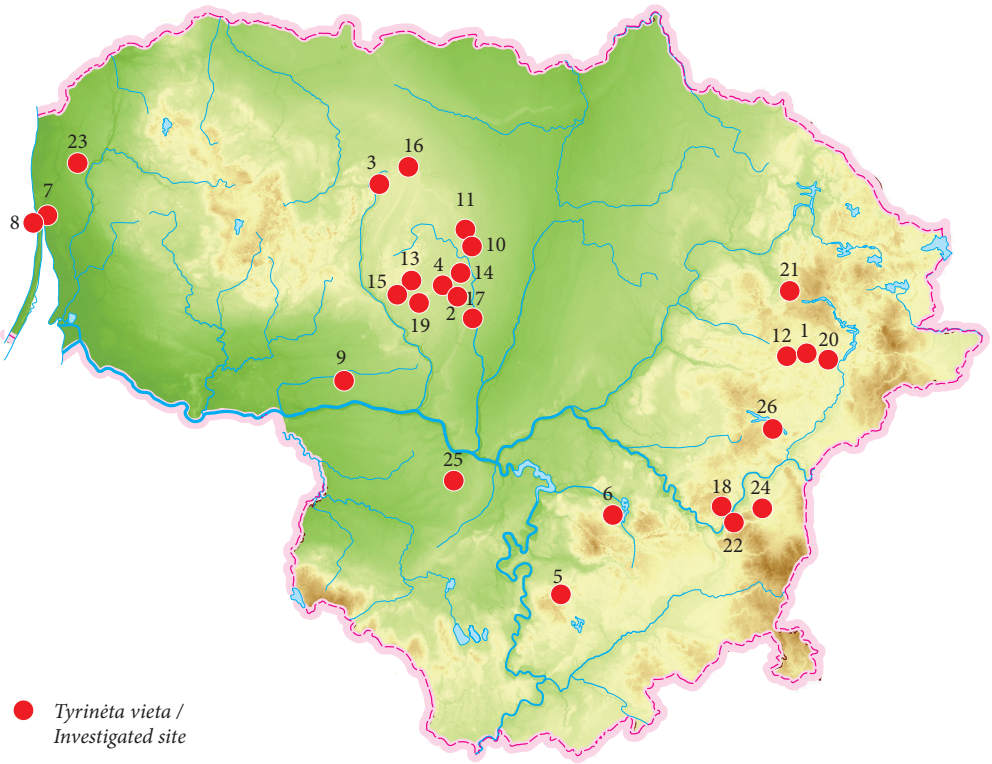

1. *Aukštasalė*
2. *Bargailiai*
3. *Bubiai*
4. *Butkiai*
5. *Butrimonys (žr. IX)*
6. *Jagėlonys (žr. XI)*
7. *Klaipėda*
8. *Kopgalis*
9. *Lapgiriai*
10. *Legečiai*
11. *Mažuoliai*
12. *Paminėlė*
13. *Papušynis (žr. XI)*
14. *Pašušvys*
15. *Sandrausiškė (žr. XI)*
16. *Šiauliai (žr. XV)*
17. *Šilainiai (žr. XI)*
18. *Tarandė (žr. XV)*
19. *Tautušiai (žr. XI)*
20. *Terpežys*
21. *Vijeikiai*
22. *Vilnius (ir VIII, IX)*
23. *Voveraičiai (žr. XI)*
24. *Žemoji Veržuva (žr. I)*
25. *Žiemkelis*
26. *Žingiai (žr. I)*

Ingrida Čičiurkaitė

II Pasaulinio karo vokiečių karių kapai Švenčionių ir Utenos rajonuose

2018 m. KVGT vykdė patikros ir II Pasaulinio karo laikų vokiečių karių palaikų ekshumavimo darbus Švenčionių ir Utenos rajonuose. Švenčionių rajone, Labanoro apylinkėse ekshumavimo darbai pradėti 2017 m., atkasus dviejų karių palaikus Paibutiškio ir Pašekščio kaimų (Labanoro sen.) kapavietėse. 2018 m. palaikų ekshumavimo darbai tęsti Aukštasalės, Paminėlės (abu Labanoro sen.) ir Terpežio kaimuose (Kaltanėnų sen.). Informacijos apie kapavietes suteikė apylinkių gyventojai. Utenos rajone dirbta Vijeikių kaime (Utenos sen.). Tirtų vietų koordinatės nurodytos LKS94 sistemoje.

Aukštasalė. Anot liudininko Sigito Zemlevičiaus (g. 1956 m.), greta Aukštasalės kaimo yra palaidoti 3–5 vokiečių kariai. Kaimas yra apie 250 m į Š nuo Aibutiškio ežero, 4 km į PR nuo Labanoro. Palaidojimo vietą pamiškėje (615076, 6125541) žymi 1994 m. pastatytas, dabar jau pavirtęs medinis kryžius su užrašu „Čionai palaidoti 3 vokiečių kareiviai, žuvę 1944 m. liepos mėn. Ilsėkitės ramybėje lietuviškoje Aukštasalės žemėje“ ir medinė tvorelė. Šioje vietoje suformuota 3,5x2 m dydžio perkasa, įžemis – geltonas žvyras, fiksuotas 30 cm gylyje. Ekshumuoti 3 vokiečių karių palaikai. Kariai laidoti 1,05 m gylyje, duobės dugnas pasiektas 1,3 m gylyje. Šalia palaikų aptikta keletas uniformos sagų, šaukštas, veidrodėlio šukė ir skutimosi šepetėlis. Radiniai nepriskirti konkrečiam palaidojimui.

Paminėlė. Anot liudininko, Labanoro seniūno Vinco Jusio, greta Paminėlės kaimo yra palaidotas vokiečių karys. Kapą anksčiau prižiūrėjo šio kaimo gyventoja Mickevičiūtė (vardo liudininkas neprisimena). Kaimas yra 400 m į ŠR nuo Minėlio ežero, maždaug 4 km į PV nuo Labanoro. Kapo vieta (611366, 6124551) lygi, pats kapas įrengtas negausiai medžiais apaugusioje vietoje. Kad čia palaidotas karys, žymi metalinis kryžius be užrašo ir tvorelė. Šioje vietoje suformuota 3x3 m dydžio perkasa, įžemis – šviesus žvyras, fiksuotas 65 cm gylyje. Vokiečių karys palaidotas 80 cm gylyje, duobės dugnas pasiektas 90 cm gylyje. Šalia skeleto aptiktos kelios uniformos sagos, kilpelė ir diržo reguliatoriai. Mirusysis greičiausiai buvo palaidotas karste, nes aplink palaikus aptiktos 9 karsto vinys, prie kojų buvo išlikęs medinės lentos fragmentas.

Po ekshumavimo darbų vietos laikraščiui buvo parengtas informacinis straipsnis, kuriame kviesta atsiliepti gyventojus, turinčius informacijos apie rajone esančias abiejų pasaulinių karų kapavietes. Atsiliepė Paminėlės kaimo gyventojas Bronislovas Algietis (g. 1936 m.), kuris papasakojo istoriją apie minėtą vokiečių karį. „Atsilikęs nuo fronto ėjo, susitiko su kaimynu. Ilgokai, iki rudens buvo kaime. Su kaimynu išėjo partizanaut“. Liudininkui tuo metu buvo 12 m., anot jo, kaimynas Vilniuje dirbo lenkams, mokėjo lenkų kalbą. Vokiečių karys buvo čekoslovakas, todėl su kaimynu susišnekėjo lenkų kalba. Minėtas karys, anot B. Algiečio atsiminimų, buvo „20 su viršum metų, gražus, aukštokas vyras, tamsiais plaukais. Kaime vaikščiojo civiliais rūbais, kad nekristų į akis. <...> Pirmą kartą, kai ėjo garnizonas [tarybinės įgulos kariai], [vokiečių karys] pasislėpė po eglės šakom ir jo nepastebėjo. Antrą kartą nepasisekė. Karys žuvo žiemą. Į kaimą atvykus garnizonui, rado kario ir kaimynų nuotraukų, dėl to sušaudė kelis kaimynus <...> Kaimynas atsivežė prie kaimo ir palaidojo. Kauburėlio nepaliko, visi slėpė kapavietę. Ilgą laiką ant kapo augo dau-

giamečiai lubinai. Tuo metu kapas buvo šventa paslaptis, gal net gretimi kaimai nežinojo“. Anot liudininko, apie kapavietę pradėta šnekėti ne taip ir seniai.

Terpežys. Anot liudininko Algirdo Prunskaus (g. 1936 m.), netoli Terpežio kaimo, greta Bevardžio ir Gilučio ežerų yra palaidoti 3 vokiečių lakūnai. Liudininkas prisimena: „trys vokiečiai, lakūnai, atėjo į kaimą [Terpežio] ir pas kažkurį iš kaimo gyventojų paprašė maisto. Gyventojas juos pamaitino... ir kaip tyčia į kaimą atėjo rusų valymo būrys...“ Gyventojai prisimena, kad rusų kariai lakūnus nusivedė į mišką, netoli minėtų ežerų ir sušaudė: „Buvo vasara.

1 pav. Terpežys. Ekshumavimo darbai Terpežyje dalyvaujant Labanoro seniūnui V. Jusiui ir liudininkui A. Prunskui. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 1. Terpežys. During the exhumation work in Terpežys with the participation of Labanoras Elder V. Jusys and witness A. Prunskas.

Žmogus, kuris palaidojo lakūnus, sakė, kad rado baisiai sušaudytus, iškeltus, jau yrančius kūnus. Jie buvo numesti, apkrauti samanomis, daiktai (dokumentai) išmėtyti aplink. Kaimo gyventojas juos surinko ir padėjo kariams ant krūtinės. Čia pat ir palaidojo.“ Terpežio kaimas (Kaltanėnų sen.) yra maždaug 8 km nuo Labanoro. Kapo vieta nuo kaimo nutolusi apie 800 m ŠR kryptimi, nuo minėtų ežerų – maždaug 200 m į Š (621284, 6126365). Kapas įrengtas prie pat kelio, miške. Lakūnų žūties ir palaidojimo vietą žymi metalinis kryželis su užrašu: „ATA / čia ilsisi trys vo- / kiečių lakūnai nu- / mušti ir sušaudyti / 1943 m / Gott seiche mit uns.“ Taip pat ant šalia esančio medžio prikalti du kryželiai. Kapo vieta apaugusi samanomis, pažymėta neaukštu medinių lentelių apvadu. Šioje vietoje suformuota 2,7x2,7 m dydžio perkasa (1 pav.), įžemis – šviesus žvyras, fiksuotas 80 cm gylyje. Nustatyta, kad kapavietė buvo kasinėta. Ekshumuoti 5 vokiečių kariai (vienam iš skeletų trūko kaukolės). Palaidojimai aptikti 1,6 m, duobės dugnas pasiektas 2 m gylyje. Šalia skeletų aptikta nemažai ekipuotės fragmentų: dirželių, įvairių dėklų, petnešų dalių, planšetės, granatų maišelio, pieštuko liekanų, kabliukai, kilpelės bei įvairios uniformos sagos. Taip pat rastos 3 piniginės su monetomis, 3 žiedai, dviejų kario identifikacinių žetonų fragmentai. Sprendžiant iš išskaitomų šifruočių, vienas iš palaidotų karių buvo artilerijos pulko radistas.

II Pasaulinio karo vokiečių pėstininko Armino Scheiderbauerio dienoraščiuose minima, kad vokiečių daliniai, traukdamiesi į V, Labanoro apylinkėse buvo 1944 m. liepos 11 d. „Tai buvo panašu į klajojantį katilą, ir ten patekusiai kariuomenei teko kovoti siekiant išlaikyti atvirą kelią trauktis į V.“ (Scheiderbauer A., *Mano jaunystės nuotykiai, arba vokiečių pėstininkas Rusijoje 1941–1947 m.*, V., 2015, p.133–134). A. Scheiderbaueris tarnavo

252-ojoje pėstininkų divizijoje, tačiau traukiantis vyravo sumaištis ir dažnai prisijungdavo įvairių dalinių likučiai: „Traukimasis ir su tuo susijusi sumaištis patvirtino šią taisyklę, pavyzdžiui, tais atvejais, kai į V prasiveržda vo ir prisijungdavo prie mūsų sutriuškintų dalinių likučiai.“ Aukštasalėje, Paminėlėje ir Terpežyje palaidoti pavieniai kariai taip pat galėjo būti iš tokių „sutriuškintų“ dalinių. 1944 m. liepos 7–9 d. Raudonosios armijos 100 dokumente-žemėlapyje (Pamyat-naroda.ru, žiūrėta 2019 02 19) pažymėta, jog 1944 m. liepos 7–9 d. 252-oji pėstininkų divizija gynė ruožą nuo Linkmenų iki Vaiškūnų kaimų. Pagrindinis atsitraukimas vyko Š ruožu ties Pašaminės ir Senosios Pašaminės kaimais, Švento ežero P puse, Molėtų kryptimi. 1944 m. liepos 13–14 d. Raudonosios armijos 102 dokumente-žemėlapyje (Pamyat-naroda.ru, žiūrėta 2019 02 19) pažymėta, kad 252-osios pėstininkų divizijos likučiai užima gynybines pozicijas, kurių P ruožas prasideda nuo Vostapo ežero P kranto, driekiasi į Š pro Juškonis, Klykūnus ir baigiasi tarp Rubikių ir Debeikių kaimų. Ruožas, kuriame rasti karių palaikai, yra atsitraukimo ruožas. 252-osios pėstininkų divizijos atsitraukimo ruožas buvo labiau spaudžiamas P dalyje, prie Švenčionių. Šioje dalyje atsitraukimas buvo gerokai sunkesnis ir dėl gamtinių kliūčių. Liepos 13–14 d. 252-osios pėstininkų divizijos likučių kaimyne tapo 391-osios pėstininkų divizijos likučiai.

2018 m. Švenčionių rajone atkasamų vokiečių karių kapų vietose ištirtos 3 bendro 23 m^2 dydžio perkasos, ekshumuoti 9 kariai – 25–45 m. amžiaus vyrų, palaikai. 5 karių skeletuose aptikti su fiziniu krūviu siejami pakitimai. Net 8 skeletų kaukolėse fiksuoti balistiniai sužeidimai su spinduliniais ir perimortaliniais lūžiais (2–3 pav.) bei kaulinio audinio defektais. 4 mirusiųjų dantys su taisymo žymėmis, 3 individų dantys pažeisti karieso. 6 individams buvo iškritę ar

2 pav. Aukštasalė, kapas 2. Dvi kulkų išėjimo angos kairiajame kaktikaulyje ir momenkaulyje. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 2. Aukštasalė, burial 2. Two bullet exit wounds in the left frontal and parietal bones.

3 pav. Paminėlė, kapas 1. Kulkos įėjimo anga dešinėje kaktikaulio pusėje. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 3. Paminėlė, burial 1. A bullet entrance wound on the right side of the frontal bone.

išrauti bent keli dantys. Vienam mirusiajam dygo protinis dantis. Sprendžiant iš aptiktų patologijų ir traumų, galima teigti, kad palaidoti kariai mirė nuo balistinių sužeidimų kaukolėse. Šautinių sužalojimų aptikta ir postkranijiniuose skeletuose. Aptikti sužalojimai patvirtina liudininkų pasakojimus apie Tarybų Sąjungos NKVD pareigūnų sušaudytus vokiečių karius.

Vijeikių kaimo gyventoja Edita Trimonienė kreipėsi į Vokietijos visuomeninės organizacijos VDK atstovus Lietuvoje ir informavo

apie šeimai priklausiančiame sklype esančią kapavietę, kurioje palaidota 12 vokiečių karių. E. Trimonienei apie palaidojimus papasakojo vyro mama Antanina Trimonienė (g. 1922 m.). Liudininkės duomenimis, Vijeikių kaime, prie kelio Utena–Tauragnai, netoli gyvenamojo namo yra palaidota 12 vokiečių kareivių, žuvusių apie 1944 m. Kapavietė yra dirbamoje žemėje. Liudininkės sūnus G. Trimonis ekshumavimo darbų metu prisiminė mamą pasakojus, kad po įvykių pievoje dar kurį laiką netvarkingai gulėjo žuvusiųjų kūnai. Deja, daugiau informacijos apie karių žūties aplinkybes nėra. 1944 m. liepos 7–9 d. Raudonosios armijos 102 dokumente-žemėlapyje (Pamyat-naroda.ru, žiūrėta 2019 02 19) pažymėta, jog 1944 m. liepos 10–12 d. į ŠV nuo Utenos gana plačiu frontu gynėsi 225-oji pėstininkų divizija (ji buvo dislokuota arčiausiai ekshumuotos kapavietės Vijeikiuose). Į ŠR nuo Utenos gynėsi 205-oji pėstininkų divizija. 1944 m. liepos 13–14 d. Raudonosios armijos 103 dokumente-žemėlapyje (Pamyat-naroda.ru, žiūrėta 2019 02 19) pažymėti sunaikinti (?) pėstininkų ir motorizuoti daliniai. Sprendžiant iš aptiktų kario atpažinimo žetonų, Vijeikių kapavietėje palaidoti kariai gali būti žemėlapyje pažymėtų dalinių likučiai, kurie ketino prasiveržti link arčiausių Vermachto dalinių. Iš to paties žemėlapio žinome, kad tuo metu greta Utenos, prie Uteno ir Sungardo ežerų buvo dislokuotas motorizuotas dalinys. Keliomis dienomis anksčiau, t. y. 1944 m. liepos 7–9 d., maždaug 30 km nuo Vijeikių, prie Vaišnoriškės buvo dislokuota 215-oji pėstininkų divizija. Taigi, žuvę kariai turėtų būti iš žemėlapio fragmente sužymėtų dalinių.

Ekshumavimo darbų metu Vijeikių kaime ištirta viena 26,7 m^2 ploto perkasa. Įžemis –

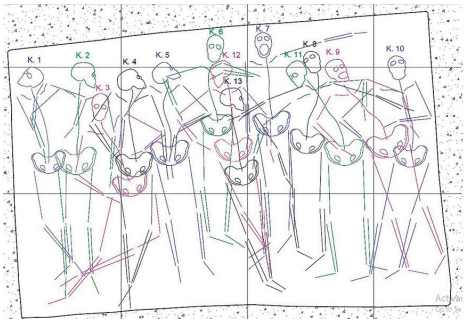

4 pav. Perkasos Vijeikių kaime vaizdas ir planas. I. Čičiurkaitės nuotr., A. Akuocko brėž.

Fig. 4. An image and plan of the trench in Vijeikiai village.

geltonas žvyras, slūgso 35–55 cm gylyje. Atidengti ir ekshumuoti 13 vokiečių karių palaikai. Kapai aptikti 70–80 cm gylyje nuo esamo paviršiaus, H_{abs} 172,20–172,30 m lygyje. Palaikai laidoti dviem lygiais 3,4x2 m dydžio duobėje, orientuoti R–V kryptimi, galvomis į V (4 pav.). Laidojant karius greta buvo sudėti žūties vietoje aptikti daiktai: šalmas ir keli šoviniai, diržas su sagtimi, ant kurios buvo užrašas „Gott Mit Uns" (5 pav.), dujokaukės bakelis, katiliukas. Prie mirusiųjų aptikta uniformos ir ekipuotės dalių, higienos reikmenų bei asmeninių daiktų. Šalia vieno kario rastas ženklelis – svastika. Ant vienos iš uniformos skiaučių aptiktas korodavęs ir sutrupėjęs apdovanojimas už dalyvavimą trijose skirtingose motorizuotose pėstininkų atakose (6 pav.).

8 individai iš 13 buvo su neperlaužtais identifikaciniais kario atpažinimo žetonais (kapai 1, 3, 5, 7, 8, 9/10, 11, 13), du iš jų buvo su odiniais dėklais. Sprendžiant pagal žetonų šifruotes, 6 kariai, t. y. visi, kurių žetonų šifruotės buvo išskaitomos, priklausė rezerviniams jėgerių (kapas 1 – 38-ojo rezervinio bataliono jėgerių kadrinė kuopa), grenadierių (kapas 7 – 440-ojo rezervinio bataliono grenadierių kadrinė kuopa; kapas 8 – 14-ojo rezervinio grenadierių bataliono štabo kuopa), pėstininkų (kapai 9/10 – 50-ojo rezervinio pėstininkų bataliono 2 kuopa), Liuftvafės (kapas 3 – 33-iojo liuftvafės apsaugos bataliono 2 rezervinė kuopa) batalionams bei sanitarų divizionui (kapas 13 – 5-ojo sanitarų rezervinio diviziono 5 kuopa). Likę du karių žetonai labai paveikti korozijos ir yra neišskaitomi (kapai 5, 11).

Aptikti palaikai yra 20–40 m. vyrų. Skeletai išlikę gerai, 88,8 %. Su fiziniu krūviu siejamų pakitimų fiksuota 85 % karių, t. y. 11 individų. 61,5 % karių (8 žuvusieji) buvo su anatominėmis variacijomis. 4 (38 %) individų kauluose fiksuoti uždegimų pėdsakai, 1 iš jų – porotinės hiperostozės atvejis. Fiksuoti 2 sugiję lūžiai. 2 individų kauluose aptiktas žalia spalva nusidažęs antkaulis – galimai buvusi minkštųjų audi-

5 pav. Vijeikiai, kapas 2. Odinis diržas su aliuminine sagtimi „Gott Mit Uns". I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 5. Vijeikiai, burial 2. A leather belt with an aluminium buckle 'Gott mit uns'.

6 pav. Vijeikiai, kapas 12. Apdovanojimas už dalyvavimą trijose skirtingose motorizuotose pėstininkų atakose. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 6. Vijeikiai, burial 12. An award for participation in three different motorised infantry attacks.

7 pav. Vijeikiai, kapas 6. Kulkos išėjimo šonu ar smailiu kampu anga. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 7. Vijeikiai, burial 6. A bullet exit wound with a flat or acute angle.

nių žaizdos vieta. Perimortalinės traumos fiksuotos 11 skeletų (85 % žuvusiųjų). Galimai su skeveldriniais sužalojimais ilguosiuose kauluose buvo 7 mirusieji (53,8 %). Net 10 skeletų (76,9 %) kaukolėse fiksuoti balistiniai sužeidimai, 6 iš jų šautiniai sužalojimai (7 pav.). Visose sužalotose kaukolėse aptikti gausūs perimortaliniai ir spinduliniai lūžiai. 7 mirusieji (53,8 %) buvo su dantų taisymo žymėmis – plombomis, 3 – su balto metalo dantų karūnėlėmis, 1 mirusysis su priekinių dantų keraminiais protezais. 6 mirusiųjų dantys buvo pažeisti karieso, 11 (84,6 %) buvo netekę bent vieno danties, dar 4 dygo protiniai dantys.

Sprendžiant iš aptiktų patologijų ir traumų, galima teigti, kad šioje kapavietėje palaidoti kariai mirė nuo balistinių sužeidimų, dažniausiai (10 iš 13 atvejų) dėl kaukolės sužeidimų. Su balistiniais sužalojimais iš viso buvo 84,6 %, t. y. 11 karių. Likusių dviejų individų skeletuose perimortalinių sužalojimų neaptikta, tačiau jie galėjo žūti dėl sužeidimų minkštuosiuose audiniuose. Vieno mirusiojo kaukolėje aptikta natūraliomis sąlygomis dehidruotų smegenų audinių fragmentų.

Sprendžiant pagal radinius, galima teigti, kad tai Vokietijos kariuomenės kariai. Iš visų radinių 3 inventorinti ir perduoti UKM. Karius vietiniai gyventojai palaidojo tvarkingai, šalia palaikų sudėti ir greta kūnų aptikti ekipuotės ir asmeniniai daiktai. Liudininkų duomenimis, kapavietėje turėjo būti palaidota 12 Vermachto karių, tačiau darbų metų ekshumuota 13. Kapavietė buvo dirbamoje žemėje, bet žemės valdytojai apsaugojo ją nuo sunaikinimo.

Palaikai bus perlaidojami Vilniaus Vingio parko karių kapinėse. Kapuose aptikti prastai išlikę radiniai bus perlaidoti kartu su palaikais, o tapatybės nustatymui svarbūs identifikaciniai žetonai bus perduoti VDK.

The WWII German Military Graves in Švenčionys and Utena Districts

In 2018, the remains of Second World War German military personnel were exhumed in Švenčionys and Utena Districts. Remains were unearthed in three trenches (a total of approximately 23 m^2) in Aukštasalė, Paminėlė, and Terpežys villages in Švenčionys District (Fig. 1). They belonged to males 25–45 years of age. Physical-load related changes were discovered in five of the skeletons. The individuals had signs of dental work. Judging from the discovered pathologies and traumas, it is possible to state that the interred personnel had died from ballistic injuries in the skull (Figs. 2–3). Gunshot wounds were also discovered in the post-cranial skeletons. The discovered injuries confirm witness narratives about Soviet Union NKVD personnel shooting German soldiers. Two military identification jetons, which had survived in poor condition, were also found.

In Vijeikiai village (Utena District), the remains of 13 German military personnel were unearthed and exhumed in a 26.7 m^2 trench. They had been buried at two levels at a depth of 70–80 cm in a 3.4 x 2 m pit with their heads to the W (Fig. 4). Beside them had been placed a helmet and several cartridges, a belt with a '*Gott mit uns*' buckle (Fig. 5), a gas mask canister, and a small pot. Uniform and equipment elements, hygiene gear, and personal items were discovered near the individuals. An insignia (a swastika) was found beside one soldier. A corroded and crumbling award for participation in three different motorised infantry attacks was found on one of the uniform scraps (Fig. 6). The discovered remains belonged to males 20–40 years of age. Judging from the discovered pathologies and traumas it is possible to state that the personnel interred at this grave site had

died from ballistic injuries, mostly (10 of the 13) from head wounds (Fig. 7). Eight of the 13 individuals had complete military identification tags. The remains will be reburied in Vingis Park Military Cemetery in Vilnius.

Ingrida Čičiurkaitė

II Pasaulinio karo vokiečių karo belaisvių kapinės Vilniuje, Rudens gatvėje 29

2018 m. KVGT vykdė II Pasaulinio karo vokiečių karo belaisvių kapinių lokalizavimo ir palaikų ekshumavimo darbus Vilniuje, Rudens g. 29. Darbus inicijavo Vokietijos visuomeninė organizacija VDK. Remiantis archyviniais duomenimis, tarp Olandų ir Rudens (buvusio Auksinio Rago) gatvių, šalia žydų kapinių buvo įrengtos pagrindinės (stovykla turėjo 3 kapinių sklypus) 195 vokiečių karo belaisvių stovyklos kapinės. Pati stovykla įkurta 1944 m. rugpjūčio 20 d., nors pirmieji belaisviai, paimti į nelaisvę per sunkius liepos 7–13 d. mūšius su Raudonosios armijos, Armijos Krajovos ir tarybinių (daugiausia – žydų tautybės) partizanų daliniais, joje atsirado jau nuo 1944 m. liepos 13 d. (Verkelis A., *Kas sugriovė Vilnių*, V., 2015, p. 30).

1945 m. antrąjį pusmetį 195 karo belaisvių stovyklos 1 skyriaus belaisviai gyveno pasibaisėtinomis sąlygomis (*LYA*, f. V–69, a. 1, b. 115). Fridolinas Šojerlė (Šironas G., *Liepsnojantis Vilnius. Liudininkų prisiminimai*, V., 2014, p. 151) savo prisiminimuose rašė: „Jie mirė nuo įvairiausių galimų ir negalimų ligų ir negalavimų: neužgijusių žaizdų, nuolatinio bado, distrofijos, plaučių uždegimo, dizenterijos, maliarijos, dėmėtosios šiltinės, troškulio, tuberkuliozės ir kitaip besivadinančių susirgimų; visi puolė pralaimėjusią armiją ir toliau retino jos gretas <...> šalimais buvo ir lavonų kambarys. Čia sanitarai sunešdavo negyvėlius iš lagerio ir ligoninės, išbraukdavo juos iš sąrašų, o rytą arkliais pakinkytu vežimu nugabendavo palaidoti į Trijų Kryžių kalną“. Tačiau minima kapinių vietą greičiausiai yra supainiota, nes anot archyvinių dokumentų, 195 stovyklos 1 skyriaus mirusieji laidoti kapinėse, įrengtose pašlaitėje prie dabartinės Rudens gatvės.

1949 m. gegužės 19 d. akte rašoma, kad kapinės neaptvertos, kapai nepažymėti. Jose palaidoti 146 karo belaisviai, o kapinės užima 600 m^2 plotą. Iki 1950 m. lapkričio 30 d. čia palaidoti 146 karo belaisviai, daugiausia vokiečių tautybės. Mirusiųjų sąraše taip pat įrašyti pavieniai austrų, čekų, lenkų, prancūzų, rumunų tautybės kariai. Kartu su jais palaidoti 7 belaisviai, mirę specialiosios ligoninės 2652 V skyriuje. Pagal archyvinius duomenis, kapinėse turi būti palaidoti 153 vokiečių karo belaisviai. Tų pačių metų pabaigoje dokumentuose minima, kad kapinės užima 240 m^2 plotą, jos neprižiūrimos, neaptvertos, nepažymėtos, kapų kauburėliai apnykę (*LYA*, f. K–8, a. 2, b. 2, l. 1–11). Tačiau šiuo atveju archyvinių dokumentų duomenys nesutampa, pateikiami skirtingi kapinių plotai, nors visų dokumentų schemose ir planuose žymimos 6 eilės, o kiek nuošaliau – 7 eilė, kur buvo palaidoti 7 mirusieji, atvežti iš specialiosios ligoninės. 1958 m. komisijai nustačius, kad kapinės nesaugomos ir neprižiūrimos, nepaisant ant dokumentų ranka užrašyto sprendimo „palikti“, jos buvo panaikintos. Archyviniuose dokumentuose užfiksuotas tikslus keliuose aktuose minimas 153 palaidotų belaisvių skaičius. Tačiau aptinkami du skirtingi kapinių ploto variantai: 240 ir 600 m^2.

Kapinių lokalizavimo ir palaikų ekshumavimo darbų metu ištirta viena 111 m^2 ploto perkasa ir 8 žvalgomieji šurfai, bendras tyrimų plotas – 126,7 m^2. Pagal aptiktų palaidojimo